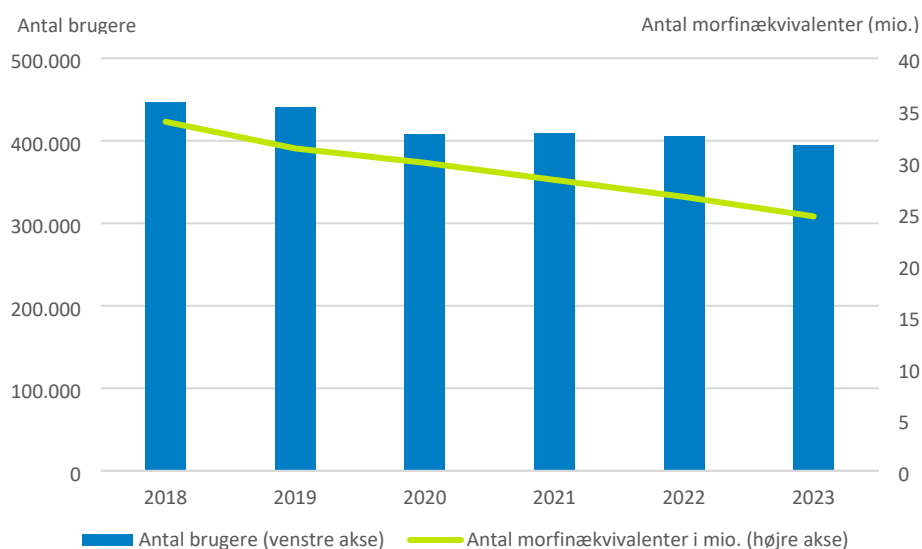

Forbruget af opioider på recept falder fortsat

Gennem den seneste årrække har der været øget fokus på forbruget af de stærke smertestillende lægemidler, kaldet opioider. Der er sket et gradvist fald fra 2018 til 2023 i det totale antal brugere af opioider, jf. Figur 1. Faldet omfatter legal brug af opioider udskrevet af en læge på recept, men ikke illegal brug, som ikke er en del af analysen. Opioider er en samlebetegnelse for morfin og morfinlignende lægemidler, der bl.a. anvendes mod akutte smerter, smerter hos patienter med kræft og smerter i livets sidste fase.

Antallet af personer, som har indløst recept på opioider er faldet til knap 394.800 personer i 2023, fra ca. 446.200 personer i 2018, hvor antallet var på sit højeste i perioden. Det svarer til et fald på 12 pct. Det samlede mængdeforbrug er i samme periode reduceret med 27 pct.; fra knap 33,8 mio. morfinækvivalenter i 2018 til knap 24,7 mio. morfinækvivalenter i 2023.

Figur 1 Antal brugere og mængdeforbrug af opioider, 2018-2023

Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret pr. 25. august 2024, Sundhedsdatastyrelsen.

Note: Opioider er afgrænset til ATC-koderne: N02A (undtaget N02AJ07), R05DA04, N07BC02 samt N07BC05. I antal brugere indgår personer, som har indløst mindst én recept på opioider i det pågældende år. Opgørelsen omfatter personer, som har indløst recept på opioider på apotek, men ikke forbrug under indlæggelse på sygehus. Mængdeforbruget er opgjort i morfinækvivalenter. En morfinækvivalent af et bestemt opioid svarer til den mængde, der giver samme smertestillende effekt som 100 mg morfin i oral form (én defineret døgndosis (DDD)). I mængdeforbrug er kun medtaget det personhenførbare salg (dvs. salg på recept til enkeltpersoner med et cpr-nummer).

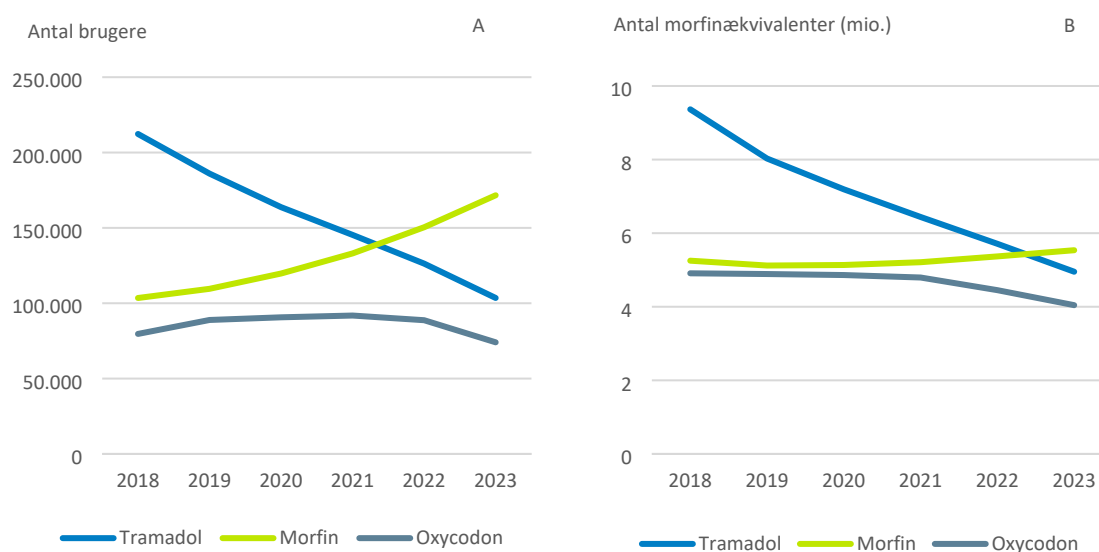
Det svarer til, at hver bruger i gennemsnit har købt knap 63 morfinækvivalenter i 2023 sammenlignet med 76 morfinækvivalenter i 2018. Den enkelte bruger er i 2023 i behandling i kortere tid og/eller med en lavere dosis sammenlignet med 2018.

Færre er i behandling med tramadol og oxycodon, mens brugen af morfin er steget

Det faldende forbrug af opioider kan hovedsageligt tilskrives det faldende forbrug af tramadol, som har været det mest anvendte opioid frem til 2021. Antallet af personer, som har indløst recept på tramadol er halveret siden 2018 og udgør godt 103.500 personer i 2023, *jf.* Figur 2A. Mængdeforbruget af tramadol er også næsten halveret (47 pct.) i denne periode, *jf.* Figur 2B. I samme periode ses et fald på 7 pct. i antallet af brugere af oxycodon, og et fald i mængdeforbruget på 18 pct., *jf.* Figur 2A, B.

Faldet i forbruget af tramadol kan være medvirkende til den observerede stigning i brugen af morfin. Antallet af brugere af morfin er steget med 68.200 personer (66 pct.) siden 2018, og i 2023 er der ca. 171.600 brugere af morfin. Mængdeforbruget for morfin er mere stabilt, men er også steget svarende til ca. 5 pct. i perioden.

Figur 2 Antal brugere og mængdeforbrug for de tre mest anvendte opioider, 2018-2023

Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret pr. 25. august 2024, Sundhedsdatastyrelsen.

Note: For afgrænsning af opioider og definition af morfinækvivalenter se note til figur 1. Morfin er afgrænset til ATC-koden N02AA01, oxycodon til N02AA05, og tramadol til N02AX02. Antal personer må ikke summeres for de enkelte lægemidler, da den samme person kan have receptkøb på flere opioider i samme år.

Det faldende forbrug af opioider er et resultat af et samlet fokus fra sundhedsmyndighederne over de seneste år på at sikre korrekt anvendelse af opioider i samarbejde med almen praksis, regionale lægemiddelkonsulenter, hospitaler og de faglige organisationer. Det observerede fald i brugen af opioider falder også sammen med mediernes opmærksomhed på negative konsekvenser ved både legal og illegal brug af opioider.

Det øgede fokus bestod bl.a. i myndighedernes tiltag med indførsel af skærpet indberetningspligt for tramadol i 2017¹, ny udleveringsbestemmelse for tramadol, codein, buprenorphin, nalbuphin og opium i 2018¹, og at opioider betragtes som ét af syv risikolægemidler, hvor der er øget risiko for fejl i forbindelse med medicinering².

Der har også været iværksat andre myndighedstiltag på smerteområdet, som kan have bidraget til et skærpet fokus på brugen af opioider blandt lægerne og dermed et faldende forbrug. Sundhedsstyrelsen har, særligt siden 2018, haft et skærpet fokus på den faglige rådgivning om brug af opioider og smertebehandling. Der er bl.a. blevet udgivet en smerteguide til sundhedsprofessionelle³, retningslinje med nationale anbefalinger for opioidbehandling⁴, udbudt kurser og webinarer til alment praktiserende læger og Vejledning om ordination af afhængighedsskabende lægemidler⁵ er blevet skærpet. Sundhedsstyrelsen har desuden udgivet en række artikler i månedsbladet Rationel Farmakoterapi med opioider i fokus.

---

¹ Pr. 1. januar 2018 skiftede en række opioider udleveringsbestemmelse således at alle opioider, bortset fra kodein-kombinationspræparater, nu er underlagt samme udlevering og særlig overvågning, da de er forbundet med risiko for misbrug og afhængighed. Ændringen i udlevering betyder, at recepten ikke kan deles eller afhentes over flere gange, samt at fornyelse kræver fysisk fremmøde hos lægen.

² Styrelsen for Patientsikkerhed.dk. Risikosituationslægemidler. Opioider (besøgt: september 2024).

³ Sundhedsstyrelsen, Region Midtjylland, Region Hovedstaden, Region Nordjylland, Region Sjælland og Region Syddanmark. 2019. Smerteguide (besøgt: september 2024).

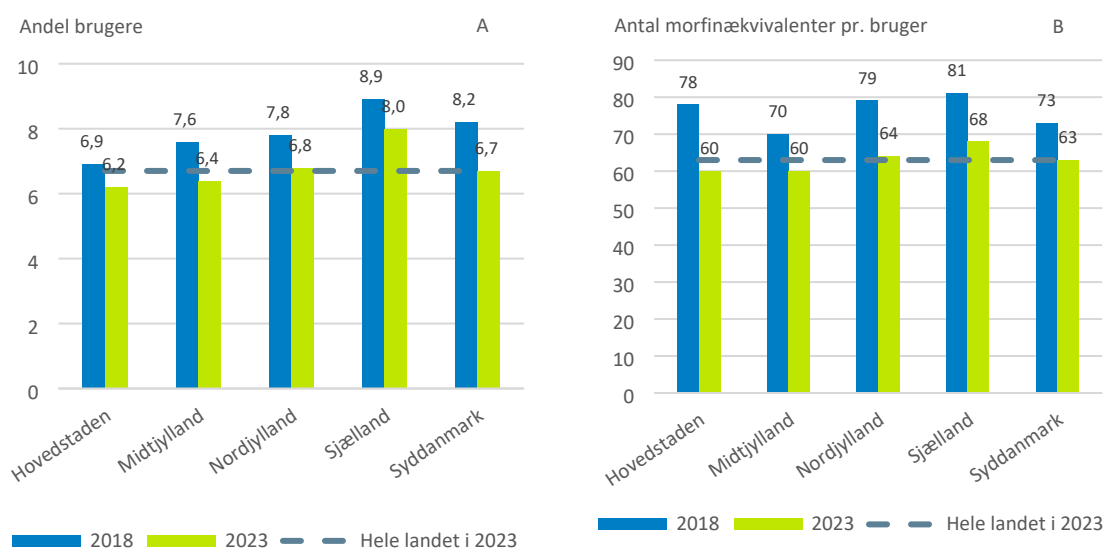
⁴ Sundhedsstyrelsen. 2018. National klinisk retningslinje. Opioidbehandling af kroniske non-maligne smerter.

⁵ Sundhedsstyrelsen (2019). Vej nr 9523 af 19/06/2019. Vejledning om ordination af afhængighedsskabende lægemidler (besøgt: september 2024).

Forbruget er faldet i alle regioner

Ca. 7 pct. af danskerne er i 2023 i behandling med opioider sammenlignet med knap 8 pct. i 2018. Forbruget af opioider er faldet i alle regioner siden 2018. Andelen af brugere af opioider er i perioden faldet med mellem 0,7 til 1,5 procentpoint i de forskellige regioner, hvor Region Syddanmark er den region, der har haft det største fald, *jf.* Figur 3A.

Figur 3 Andel brugere og mængdeforbrug pr. bruger af opioider fordelt på brugers region og hele landet, 2018 og 2023

Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret pr. 25. august 2024, Sundhedsdatastyrelsen.

Note: For afgrænsning af opioider se note til figur 1. Andel brugere er beregnet i forhold til det samlede antal indbyggere i regionen. Antal morfinækvivalenter pr. bruger er beregnet i forhold til det samlede antal brugere i regionen.

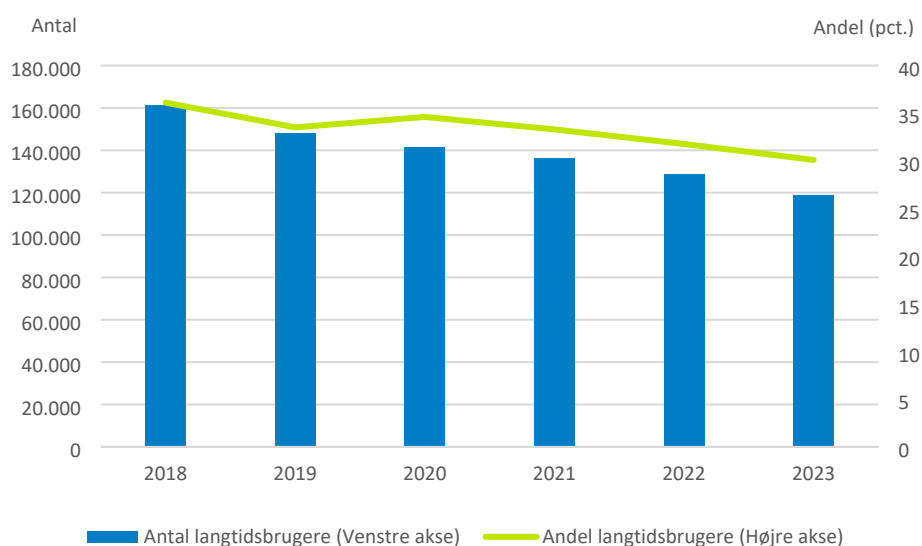
Brugernes gennemsnitlige mængdeforbrug af opioider er også faldet i alle fem regioner, hvor Region Hovedstaden har haft det største fald på 23 pct. fra 2018 til 2023. Der er mindre regionale forskelle i forbruget på tværs af regionerne (fra 60 til 68 morfinækvivalenter pr. bruger), *jf.* Figur 3B.

Langtidsbrug over 6 måneder og forbrug over anbefaling falder

Færre personer er i længerevarende behandlingsforløb

Antallet af personer, der er i længerevarende behandling (> 6 mdr.) med opioider, er faldet med omtrent 26 pct., fra ca. 161.100 personer i 2018 til cirka 119.000 personer i 2023, jf. Figur 4. I 2023 var omkring hver tredje af opioidbrugerne (30 pct.) i længerevarende behandling mod 36 pct. i 2018, hvor andelen lå højest i løbet af perioden.

Figur 4 Antal og andel langtidsbrugere af opioider, 2018-2023

Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret pr. 25. august 2024, Sundhedsdatastyrelsen.

Note: For afgrænsning af opioider se note til figur 1. Langtidsbrugere er defineret som brugere med et langt kronisk behandlingsforløb over 6 måneder med kontinuerlige receptindløsninger, dvs. mindre end 4 måneder mellem receptindløsningerne. Bemærk, at antal langtidsbrugere i 2023 kan være underestimeret.

I 2023 udgjorde kræftpatienter 13 pct. af langtidsbrugere.

Andelen er beregnet i forhold til det samlede antal opioidbrugere det pågældende år.

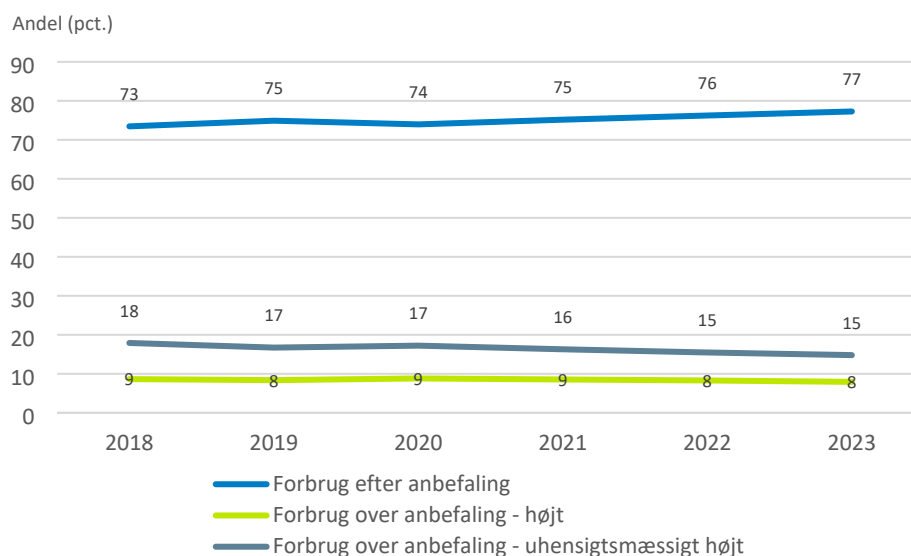
Ved kroniske ikke-kræftrelaterede smerter bør opioider, som udgangspunkt, ikke anvendes, da langvarig behandling er forbundet med risiko for alvorlige bivirkninger og afhængighed, da det er vanedannende.⁴

Færre personer har forbrug over myndighedernes anbefalinger

Andelen af opioidbrugere, som har et højere forbrug end anbefalet⁴, er faldet de senere år. I 2018 havde knap 118.500 personer et forbrug over anbefalet niveau (svarende til 27 pct. af brugerne), mens det var reduceret til knap 89.700 personer (23 pct. af brugerne) i 2023.

Omtrent 15 pct. af brugerne i 2023 (ca. 58.400 personer) har haft et uhensigtsmæssigt højt forbrug svarende til over 100 mg dagligt i tre måneder, mens 8 pct. af brugerne (ca. 31.300 personer) har købt mængder svarende til mellem 50-100 mg dagligt i tre måneder, hvilket også er over anbefalingerne, *jf.* Figur 5. Der ses primært et fald i andelen af brugere med et uhensigtsmæssigt højt forbrug siden 2018 (fald på 3 procentpoint). Udviklingen går således i den rigtige retning i forhold til anbefalingerne på området.

Figur 5 Andel personer i behandling med opioider fordelt på, om det årlige mængdeforbrug er efter anbefalinger eller over anbefalinger, 2018-2023

Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret pr. 25. august 2024, Sundhedsdatastyrelsen.

Note: På baggrund af Sundhedsstyrelsens anbefalinger er brugerne inddelt i tre grupper ud fra det årlige mængdeforbrug: *Efter anbefaling* defineres som et årligt mængdeforbrug på højst 4.500 mg morfinækvivalenter (= <50 mg dagligt i tre måneder) i perioden fra 1. jan. til 31. dec. det pågældende år. *Forbrug over anbefaling – højt* defineres som et årligt mængdeforbrug på 4.500-9.000 mg morfinækvivalenter (>50-100 mg dagligt i tre måneder). *Forbrug over anbefaling – hensigtsmæssigt højt* defineres som et årligt mængdeforbrug på mere 9.000 mg morfinækvivalenter (>100 mg dagligt i tre måneder). I 2023 udgjorde kræftpatienter 11 pct. af brugerne med et *forbrug efter anbefaling*, 17 pct. af brugerne med et *forbrug over anbefaling – højt* og 15 pct. af brugerne med *forbrug over anbefaling – uhensigtsmæssigt højt*.

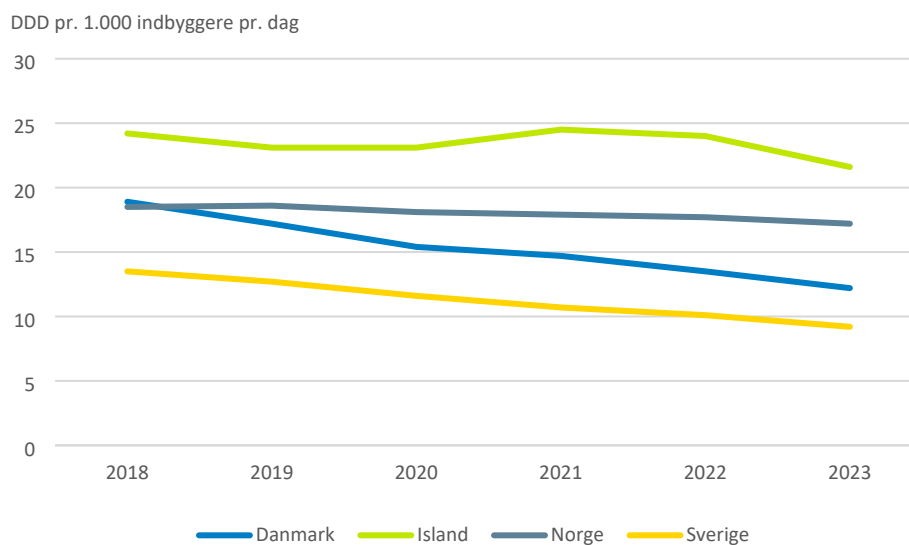
Personer, som er kategoriseret til at have et forbrug over myndighedernes anbefaling, kan enten have fået en højere daglig dosis end anbefalet i tre måneder eller en lavere daglig dosis over længere tid end tre måneder.

Ifølge Sundhedsstyrelsens National klinisk retningslinje for opstart af opioidbehandling, hos personer med ikke-kræftrelaterede smerter, bør daglig dosis begrænses til højst 100 mg morfinækvivalenter og gerne reduceres til 50 mg morfinækvivalenter. Langvarig behandling kan dog medføre udvikling af tolerans, som betyder at dosis må øges over 100 mg morfinækvivalent for at opnå samme smertedækning, til trods for øget risiko for bivirkninger⁴.

Danmark følger samme tendens som de andre nordiske lande

Den udvikling, som ses i Danmark, gør sig ligeledes gældende i de andre nordiske lande, hvor mængdeforbruget af opioider er faldet fra 2018 til 2023, *jf.* Figur 6. Danmark har i 2023 et lavere forbrug af opioider end Norge og Island, men forsat et højere forbrug end Sverige.

Figur 6 Mængdeforbruget af opioider (opgjort i defineret døgndosis, DDD) i de nordiske lande, 2018-2023

Kilde: [Nomesco-Noscosco.dk](https://nomesco-noscosco.dk). Nordic health and welfare Statistics (besøgt: september 2024).

Note: Bemærk, at opioider her er afgrænset til ATC-koden N02A. Denne afgrænsning er anderledes end den, som er anvendt til de øvrige figurer. Mængdeforbruget er opgjort i defineret døgndosis (DDD), som svarer til den gennemsnitlige vedligeholdelsesdosis pr. dag, som er fastsat af WHO for voksne i stabil behandling.